

Ситник Й. С., к.е.н.,
докторант,
Національний університет «Львівська політехніка»
SutnukY@ukr.net

Sytnyk Iosyf Stepanovych,
Ph.D. of Economics,
Doctorante
«L'viv Polytechnic» National University
SutnukY@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ПЕРСОНАЛУ У КОНТЕКСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто змістовне наповнення категорій, де розкривається сутність поняття «інтелектуалізація», узагальнено конститутивні атестації інтелектуального працівника та запропоновано складові процесу формування інтелектуально-особистісних якостей фахівців при інтелектуалізації систем менеджменту підприємств.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інтелект, система, інтелектуалізація, особистість, менеджмент.

FORMING OF INTELLECTUALLY PERSONALITY QUALITIES OF PERSONNEL IS IN THE CONTEXT OF INTELLECTUALIZATION OF THE SYSTEMS MANAGEMENT OF ENTERPRISES

ABSTRACT. The rich in content filling of categories is considered where essence of concept opens up «intellectualization», generalized constitutive attestations of intellectual worker and the constituents of process of forming of intellectually personality qualities of specialists are offered during intellectualization of the systems of management of enterprises.

KEY WORDS: intellect, system, intellectualization, personality, management.

Вступ. З погляду сьогодення ефективність персоналу розглядається через призму інтелектуальної складової конкурентоспроможності підприємств, що на пряму залежатиме від сформованої концепції інтелектуалізації систем менеджменту підприємств.

Українські вчені почали працювати над проблемою інтелектуалізації нації наприкінці ХХ століття. Методологічні засади та прикладні проблеми інтелектуалізації суспільства, економіки,

трудової діяльності, формування складових інтелектуального капіталу відображені у працях вітчизняних і закордонних науковців: В. Врублевського [12], А. Дороніна [2], В. Петренка [11], І. Захарової [3], О. Кендюхова [6], А. Чухно [13], Е. Брукінга [1] та ін. Аналіз наукових праць учених і практиків щодо проблем інтелектуалізації суспільства, економіки дозволяє зробити висновки про необхідність систематизації та цілеспрямованого аналізу цього динамічного процесу з метою визначення його нової якості та подальшого прогнозування розвитку. З огляду на це, потребують дослідження особливості формування інтелектуально-особистісних якостей персоналу, зміна функційних повноважень структурних складових підприємств і рівнів менеджменту, якісні трансформаційні стани процесу інтелектуалізації, моніторинг рівня інтелектуалізації, мотиваційні, соціальні та економічні інституційні відносини, які визначають сучасні риси інтелектуалізації не лише економіки, а й систем менеджменту підприємств.

Постановка мети. Актуалізація визначення і дослідження особливостей становлення інтелектуального працівника, окреслення його ключових атестацій та інтелектуально-особистісних якостей у процесі інтелектуалізації систем менеджменту підприємств.

Результати. У науковому вжитку термін «інтелектуалізація» набуває дедалі більшого поширення та користується популярністю серед науковців різних сфер знань. Існує низка тлумачень змісту цієї категорії, в яких розкривається сутність поняття «інтелектуалізація».

Загальне визначення інтелектуалізації наводиться в «Новому тлумачному словнику української мови», де вона тлумачиться як «проникання інтелектуалізму в життя людей, насичення його розумовою діяльністю» [14, с. 793]. У цьому ж джерелі пропонується визначення терміну «інтелектуалізм», по-перше, як «насиченість думками, ідеями; філософська змістовність; по-друге, назва ідеалістичних теорій, що висувають на перший план інтелект (розум, мислення) та ігнорують роль практичної діяльності, життєвих інтересів у пізнанні», а також з'ясовується, що інтелектуаліст — це людина розумової праці [14, с. 793].

Є низка трактувань інтелектуалізації із прив'язкою до окремих сфер діяльності у суспільній, державотворчій, гуманітарній та економічній площині. В. Врублевський пропонує розглядати інтелектуалізацію суспільства як цілеспрямований процес, що має на меті радикальне розширення масштабу і покращення використання знань, підвищення творчих можливостей соціальних

систем усіх видів і рівнів, створення соціальних і технологічних передумов для кращого використання інтелекту кожної особистості і сукупного інтелекту, а також для насичення всіх сфер суспільного життя, і в першу чергу, управління, науки, освіти, медицини, охорони навколишнього середовища, системами штучного інтелекту і підвищення їх віддачі [12, с. 185].

Інтелектуалізація світової економіки [5] — сучасний етап економічного розвитку світової економіки, що характеризується підвищенням ролі знань та освіти як факторів, що його забезпечують. Водночас, інтелектуалізація праці тлумачиться як підвищення вагомості інтелектуальної діяльності персоналу, рівня інтелекту, професійних і загальноосвітніх знань, які забезпечуються безперервним розвитком персоналу, науково-технічним забезпеченням його діяльності, що зумовлює появу нових технологій, використання яких забезпечує соціально-економічний розвиток підприємства [4, с. 107].

Отже, становлення сучасного економічного світобачення базується на категоріях «інтелектуалізація», «нова економіка» або її інших інтерпретаціях «економіка знань», «інтелектуальна економіка». Спричинили появу таких термінів в економічній науці всебічна глобалізація, зростання ролі людських факторів, комерціалізація системи Інтернет, глибоке використання інституційного, технологічного і культурного середовища. Дискусії науковців щодо сутності терміну «нова економіка» є неоднозначні.

Одні вчені вважають, що цей термін використовують для обґрунтування трьох різних явищ в економіці, де загальним є Інтернет-інструментарій (Web-практики), а саме [10, с. 3]: об'єднує в єдине ціле «високотехнологічні» компанії, що використовують Інтернет як основний ресурс; складає специфічний та вже глобальний кластер економіки, що виробляє програмне забезпечення для різних (у тому числі і технологічних) Web-практик, тобто постачає технології для інших напрямів; подається як набір електронних практик, які за інструментарієм базуються на Інтернеті і спрямованих на створення нових моделей господарської діяльності постмодерну і підвищення продуктивності, насамперед, за рахунок зменшення всіх транзакційних витрат (особливо взаємодії і управління). Цю тезу підтверджує Г.ж. Колодко, вважаючи, що на сьогоdnішньому етапі розвитку цивілізації Інтернет має вплив на економічний розвиток, аналогічний відкриттю Америки, адже надає «старому світу» нові економічні виміри [8, с. 18].

На думку інших, варто говорити не про нову економіку, а нові технології господарсько-торгової діяльності, про можливості ін-

тегрувати організаційні форми і виробничі зв'язки у ланцюгу «виробництво — кінцеве споживання» [7, с. 17]. Тобто, сутність у термінах «мережева» (електронна), віртуальна, або Інтернет-економіка, які висвітлюють тенденції розвитку інформаційного суспільства. Не варто ігнорувати і думку про те, що такого явища як «нова економіка» не існує, адже вічний закон попиту і пропозиції «не відмінений».

З огляду на викладені позиції, вважаємо, що наукову дискусію потрібно вести про ключову роль і особливості становлення при формуванні «інтелектуальної економіки» основного її суб'єкта — «фахівця знань», «менеджера-інтелектуала». Конститутивні атестації інтелектуального працівника та складові процесу формування інтелектуально-особистісних якостей фахівців представлені на рис. 1 і 2.

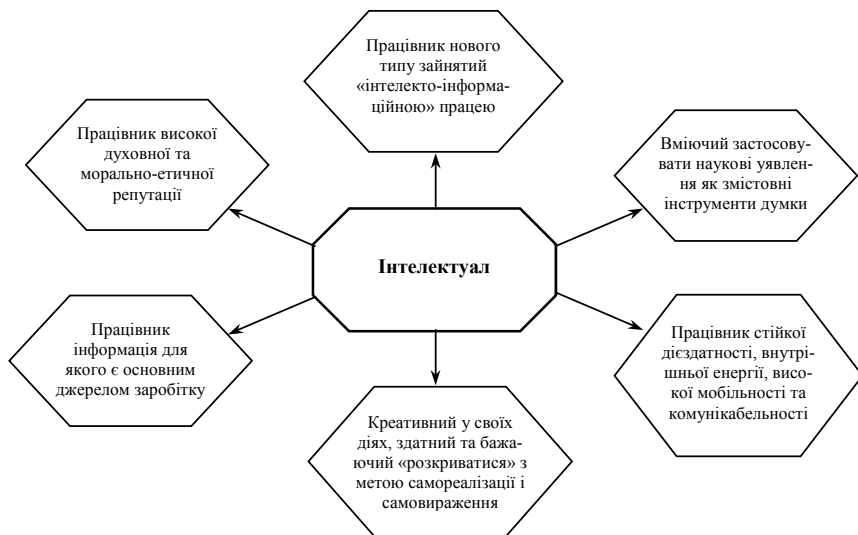

Рис. 1. Конститутивні атестації інтелектуального працівника

Джерело: власне опрацювання на основі [7; 9; 11].

Адже, вироблений продукт (товар, послуга) асоціюється сьогодні вже не стільки із матеріальним втілення природних і технологічних ресурсів, а з інтелектуальним капіталом вираженим у функціональному призначенні продукції чи послуги, її інформаційно-пізнавальному змісті. Оскільки інтелектуальні ресурси

мають виключно людське походження, управління ними лежить у площині інтелектуалізації економіки та систем менеджменту підприємств.

Рис. 2. Складові процеси формування інтелектуально-особистісних якостей фахівців-інтелектуалів

Джерело: власна розробка автора.

У цьому контексті, на нашу думку, варто наголосити, що інтелект та інтелектуальну діяльність особистості на рівні підприємств чи системи менеджменту не потрібно ототожнювати лише із логічними, раціональними та аналітичним основами. У формуванні процесів інтелектуалізації систем менеджменту підприємств скерувати напрям досліджень потрібно у царину ірраціональних, суб'єктивних станів фахівців, трактування людського пізнання як творчої (надситуативної) активності, перехід до аналізу мотиваційної та ціннісної сфери особистості як джерел специфічного пізнавального ставлення людини до світу, економіки та управління тощо.

Тому, вважаємо, що передумовою інтелектуалізації систем менеджменту підприємств є інтелектуалізація суспільства, яка визначається як цілеспрямований процес радикального розширення масштабів і покращення використання знань (семантичної інформації), підвищення творчих можливостей соціальних систем усіх видів і рівнів, створення соціальних і технологічних передумов для найліпшого використання інтелекту кожної особистості й сукупного інтелекту [12, с. 185]. У контексті зазначеного,

сформулюємо авторське визначення терміну інтелектуалізації систем менеджменту підприємств.

Інтелектуалізація систем менеджменту підприємств — це складний, всебічний і багатофакторний процес придбання (набуття) керуючою і керованою системами менеджменту підприємств нових якостей, виражених у функціях менеджменту, нормах управління (законах, закономірностях, принципах), категоріях (процесі) менеджменту та критеріях його аналізу, які базуються на інтелектуальній свідомості, системних знаннях, динамічній інтелектуальній активності персоналу, інтелектуально-інформаційних технологіях, коли інформація і інтелектуальний капітал стають визначальним активом підприємств із високою ринковою вартістю.

Проблема інтелектуалізації економіки набуває особливого значення, оскільки впровадження нових технологій, освоєння яких забезпечує економічне зростання, є ефективним інструментом подолання системної економічної кризи. На думку дослідників, конкретні напрямки впровадження та оптимізації інтелектуального забезпечення нашої держави можна конкретизувати відповідним змістом у двох формах [3]. З одного боку, за рахунок структури вертикального передання інформації від покоління до покоління формуються історична пам'ять і національна свідомість, гордість і менталітет народу, базовий (ресурсний) рівень знань — національна освіта, культура, духовність, традиції, громадська думка, виховний ідеал, норми поведінки, ціннісні орієнтири та ін. З іншого боку, за рахунок горизонтальних форм передавання, на рівні одного покоління чи особи, — інтелектуальний потенціал народу, наука і наукові школи, система інтелектуальних національних центрів, творчі та інноваційні організації. У вертикальному русі знань першорядна роль належить сім'ї, школі, національній культурі, релігії, традиціям, а в горизонтальному — вітчизняній науці, різним формам творчості та підвищенню кваліфікації, фаховій перепідготовці та адаптації до нових умов, соціальної активності людей. Кожен має свою «вертикаль» знань, досвіду, які є стартовою основою для творчості та досягнення певного рівня життєспроможності у суспільстві.

Висновки. Розглянуті узагальнені конститутивні атестації інтелектуального працівника та запропоновані складові процесу формування інтелектуально-особистісних якостей фахівців при інтелектуалізації систем менеджменту підприємств визначають орієнтири для формування політики управління персоналом, а також нарощення їх інтелектуального капіталу. У подальших досліджен-

нях варто напрацювати базу для інформаційно-аналітичного забезпечення, кількісного і якісного вимірювання індикаторів інтелектуально-особистісних якостей персоналу та визначити вплив окремих підсистем менеджменту на загальний рівень інтелектуалізації систем менеджменту через визначення їх вагових коефіцієнтів.

Література

1. *Брукинг Э.* Интеллектуальный капитал. Ключ к успеху в новом тысячелетии / Э. Брукинг // Пер. с англ. под ред. Л. Н. Ковачин. — СПб.: Питер, 2001. — 288 с.
2. *Доронін А. В.* Джерела і передумови інтелектуалізації капіталу організації / А. В. Доронін // Вісник Університету банківської справи Національного Банку України. — 2011. — № 1 (10). — С. 342—347.
3. *Захарова І. О.* Інтелектуалізація нації в процесі технологізації освіти / І.О. Захарова, І.В. Кожем'якина // Матеріали міжнародної наукової конференції 10—12 травня 2007 року Ч П. Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення. — 2007. — В. II. — С. 137—141.
4. *Зубчинська Н. М.* Інтелектуалізація праці на робочому місці промислового підприємства. — БІЗНЕСІНФОРМ. — № 7(2)2011. — С. 107.
5. *Ішук С. О.* Інтелектуалізація як світова тенденція економічного розвитку / С. О. Ішук // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2011. — № 2 (11). — С. 91—95.
6. *Кендюхов А.* Сутність і зміст організаційно-економічного механізму управління інтелектуальним капіталом підприємства / А. Кендюхов // Економіка України. — 2004. — № 2. — С. 33—41.
7. *Князев С. Н., Шрубенко А. Г.* Интеллектуализация — стержневая основа развития экономики и управления / С. Н. Князев, А. Г. Шрубенко // Проблемы управления. — 2007. — № 3(24). — С. 16—25.
8. *Колодко Гж. В.* «Новая экономика» и старые проблемы (перспективы быстрого роста в постсоциалистических странах) // Проблемы управления. — 2002. — № 3. — С. 18.
9. *Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І.* Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 1 / За ред. С. В. Мочерного. — Львів: Світ, 2005. — 616 с.
10. *Мясникова Л. А.* «Новая экономика» в пространстве постмодерна // Мировая экономика и международные отношения. — 2001. — № 12. С. 3—15.
11. *Петренко В. П.* Інтелектуальні ресурси соціально-економічних систем: аспекти інноваційного управління. Монографія / В. П. Петренко. — Івано-Франківськ: ПП Курилюк В. Д., 2009. — 196 с.
12. *Україна: Інтелект нації на межі століть.* Кол. монографія / Керівник авторського колективу В.К. Врублевський. — К.: Інформаційно-видавничий центр «Інтелект», 2000. — 516 с.

13. Чухно А. А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку / А. А. Чухно // Економіка України. — № 11—12. — 2002. — С. 48—55; 61—67.

14. Яременко В. В., Сліпушко О. М. Новий тлумачний словник української мови / У 3 т. Т. 1. — К.: В-во «Аконіт». — 2007. — 936 с.

Соловійов В. П., д.е.н., к.т.н., проф.,
заступник директора ДУ «Інститут досліджень
науково-технічного потенціалу та історії науки
ім. Г.М. Доброва НАН України»
solovyov@nas.gov.ua

Viacheslav Soloviov, Dr. econ., Prof.,
Deputy Director,
STEPS Center,
solovyov@nas.gov.ua

ПРО ПОМИЛКОВІСТЬ ПЕВНИХ ВИХІДНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто стан відображення у законодавчих положеннях України щодо регулювання відносин у сфері інноваційної діяльності по відношенню до реальної ситуації в цієї сфері. Показано, що в багатьох випадках ці положення ґрунтуються на штучних вихідних постулатах і це негативно впливає на стимулювання вітчизняного технологічного розвитку. Пропонуються шляхи виправлення цих негараздів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інноваційна діяльність, формування законодавства, ринкова інфраструктура, інноваційна продукція.

THE FALLACY OF SOME LEGAL SUPPORT ASSUMPTIONS OF INNOVATION ACTIVITIES IN UKRAINE

ABSTRACT. The state legislative positions reflected in Ukraine, which relate to regulation of relations in the field of innovation activity, with respect to the real situation in this area, are discussed. It is shown that in many cases these provisions are based on artificial initial postulates and this has a negative impact on stimulating domestic technological development. Ways of correcting these problems are offered.

KEY WORDS: innovation activity, forming legislation, market infrastructure, innovative products.